

Colonosgopi

Esboniad o'r Weithdrefn

Fe'ch cynghorwyd gan eich Meddyg Teulu neu eich meddyg yn yr ysbyty i gael ymchwiliad **colonosgopi**.

Mae eich cydsyniad ffurfiol yn ofynnol ar gyfer y driniaeth hon.

Os na allwch fynd i'ch apwyntiad, rhowch wybod i'r swyddfa amserlennu Endosgopi cyn gynted ag y bo modd. Bydd hyn yn galluogi'r staff i roi eich apwyntiad i rywun arall a byddant yn gallu trefnu dyddiad ac amser arall i chi. Dewch â'r llyfryn hwn i'ch apwyntiad.

Trefnwyd apwyntiad ar gyfer eich **Colonosgopi** yn:-

Yr Uned Endosgopi
Ystafell Calcraft
Lefel 3
Ysbyty Brenhinol Gwent
Casnewydd
NP20 2UB

Rhif Ffôn:- 01633 – 234425 neu 01633 – 238998

Ffoniwch yr uned Endosgopi ar y rhif uchod, os nad yw hyn yn gyfleus neu os hoffech drafod unrhyw agwedd ar y driniaeth cyn eich apwyntiad.

Ysgrifennwyd y llyfryn hwn er mwyn rhoi gwybodaeth i chi benderfynu cytuno i'r ymchwiliad ai peidio. Yng nghefn y llyfryn mae'r ffurflen gydsynio.

Mae'r ffurflen gydsynio yn ddogfen gyfreithiol felly darllenwch hi yn ofalus. Wedi i chi ddarllen a deall yr holl wybodaeth, gan gynnwys y posibilrwydd o gymhlethdodau, ac rydych chi'n cytuno i gael yr ymchwiliad, llofnodwch a rhwch y dyddiad ar y ffurflen gydsynio. Fe welwch fod y ffurflen cydsynio wedi'i dyblygu, felly gallwch gadw copi ar gyfer eich cofnodion, felly llenwch hi tra mae ynghlwm wrth y llyfryn hwn o hyd.

Fodd bynnag, os oes rhywbeth nad ydych yn ei ddeall neu yr hoffech ei drafod ymhellach, peidiwch â llofnodi'r ffurflen ond dewch â hi gyda chi a'i llofnodi ar ôl i chi siarad â gweithiwr gofal iechyd proffesiynol. Enw'r weithdrefn y byddwch yn ei chael yw colonosgopi.

Archwiliad o'ch coluddyn mawr yw hyn. Caiff ei berfformio gan neu o dan oruchwyliaeth meddyg hyfforddedig a byddwn yn sicrhau bod yr ymchwiliad mor gyfforddus â phosibl i chi. Pan fyddwch yn cael gweithdrefn colonosgopi fel arfer rhoddir cyffuriau tawelu a lladd poen.

Pam mae angen i mi gael colonosgopi?

- Mae'n bosibl y cyngorwyd chi i gael yr ymchwiliad hwn ar eich coluddyn mawr er mwyn ceisio dod o hyd i achos eich symptomau, help gyda thriniaeth, ac os oes angen, i benderfynu ar ragor o ymchwiliadau.
- Archwiliad dilynol ar glefyd llid y coluddyn.
- Asesu pwysigrwydd clinigol annormaledd a welwyd ar belydr-x

Beth yw colonosgopi?

Mae'r prawf hwn yn ffordd gywir iawn o edrych ar leinin eich coluddyn mawr, er mwyn penderfynu a oes clefyd arno. Hefyd mae'r prawf hwn yn ein galluogi i gymryd samplau o'r feinwe (biopsi) i'w dadansoddi gan yr adran batholeg os oes angen. Yr offeryn a ddefnyddir yn yr ymchwiliad hwn yw colonosgôp, (sgôp) ac mae'n ystwyth.

O fewn pob sgôp mae sianel goleuo sy'n galluogi goleuo leinin eich coluddyn, ac un arall, sy'n cludo lluniau yn ôl, ar sgrin deledu. Mae hyn yn galluogi'r endosgopydd i gael golwg clir i weld a oes clefyd neu lid. Yn ystod yr ymchwiliad mae'n bosibl y bydd angen i'r endosgopydd gymryd samplau o leinin eich coluddyn i'w dadansoddi: ni fydd poen. Caiff y samplau eu cadw. Mae'n bosibl y cymerir recordiad fideo a/neu ffotograffau ar gyfer eich cofnodion chi.

Pa ddewisiadau eraill sydd?

Mae CT colon yn ymchwiliad amgen i golonosgopi. Anfantais yw na chaiff samplau'r coluddyn eu cymryd os deuir o hyd i annormaledd. Yn yr achos hwn, mae'n bosibl y bydd angen archwiliad endosgopig wedi hynny.

Paratoi at yr ymchwiliad

Canllaw a Chyfeiriadur Cyflym

1. Rhewch y gorau i Haearn wythnos cyn y Colonosgopi.
2. Os ydych yn cymryd Warfarin, gwiriwch INR un wythnos o flaen llaw a chysylltwch â'r uned Endosgopi ar: 01633 234225 neu 234229 cyn gynted ag y bydd y canlyniadau INR ar gael.
3. Os ydych yn cymryd Clopidogrel / Apixaban / Rivaroxaban / Diabigatran / Edoxaban neu os oes diabetes arnoch chi, ffoniwch yr Uned Endosgopi i gael cyngor.
4. Dylech ddilyn yn union y cyfarwyddiadau dietegol ar y daflen ym mhecyn y moddion gweithio.
5. Pan fyddwch wedi dechrau cymryd y moddion gweithio, ni chaniateir bwyd.
6. Os hoffech gael moddion tawelu, gwnewch drefniadau ar gyfer eich cludo oherwydd na chewch yrru am 24 awr a dylech drefnu bod rhywun yn aros gyda chi dros nos.
7. Dewch â rhestr o'ch meddyginiaethau presennol.

Bwyta ac yfed

Mae angen cael golygfeydd clir o'r coluddyn is. Dilynwch y daflen cyfarwyddiadau dietegol sydd ym mlwch y moddion gweithio.

Deuddydd cyn eich apwyntiad

- Bydd angen i chi fod ar ddiet ffibr isel a chynyddu faint o hylif rydych yn ei yfed yn sylweddol.

Un diwrnod o flaen llaw

- Bydd angen i chi gymryd moddion gweithio a ddylai fod wedi dod gyda'r llyfryn hwn ynghyd â chyfarwyddiadau clir ar sut i'w gymryd. Os bydd gennych unrhyw ymholiadau mae croeso i chi gysylltu â'r uned endosgopi a bydd rhywun yn eich cynorthwyo, ar 01633 234225.

Ar ddiwrnod yr archwiliad

- Cewch chi barhau i gymryd hylifau clir hyd nes i chi ddod i'ch apwyntiad.

Beth am fy meddyginiaeth?

Meddyginiaeth Arferol

Dylech chi gymryd eich meddyginiaeth arferol, ond dylech ei gymryd o leiaf awr cyn neu awr ar ôl cymryd y moddion gweithio.

Os ydych yn cymryd tabledi haearn mae'n rhaid i chi roi'r gorau i'r rhain wythnos cyn eich apwyntiad. Os ydych yn cymryd moddion chwyddo'r carthion (e.e. Fibogel, Regulan, Proctofibe), Loperamide (Imodium) Lomotil neu Codeine Phosphate mae'n rhaid i chi roi'r gorau i'r rhain **dridiau cyn** eich apwyntiad.

Pobl ddiabetig

Os oes diabetes arnoch sy'n cael ei reoli gan inswlin neu feddyginiaeth, sicrhewch fod yr adran Endosgopi yn ymwybodol o hyd fel y gellir gwneud yr apwyntiad ar ddechrau'r apwyntiad.

Gwrthgeulyddion/Cyffuriau Gwrth-blatennau/Alergeddau

Ffoniwch yr uned os ydych yn cymryd gwrthgeulyddion megis WARFARIN, APIXABEN, RIVAROXABAN, DABIGATRAN, EDOXABAN; neu'r cyffur gwrth-blatennau CLOPIDOGREL. Ffoniwch i gael gwybodaeth os ydych yn credu bod gennych alergedd i Latecs.

Am ba mor hir byddaf yn yr adran endosgopi?

I raddau helaeth mae hyn yn dibynnu ar ba mor gyflym byddwch yn gwella o'r moddion tawelu a pha mor brysur yw'r adran. Dylech ddisgwyl bod yn yr adran am tua hanner diwrnod. Mae'r adran hefyd yn gofalu am achosion brys a gall y rhain gymryd blaenoriaeth dros ein rhestrau cleifion allanol.

Beth fydd yn digwydd pan gyrhaeddaf?

Pan gyrhaeddwch yr adran, bydd nyrs cymwysedig yn cwrdd â chi a bydd yn gofyn rhai cwestiynau i chi, y mae un ohonynt yn ymwneud â'ch trefniadau ar gyfer mynd adref. Hefyd cewch ofyn rhagor o gwestiynau am yr ymchwiliad.

Bydd y nyrs yn sicrhau eich bod yn deall y weithdrefn ac yn trafod unrhyw bryderon neu gwestiynau sydd gennych o hyd. Gan y byddwch yn cael moddion tawelyddu mae'n bosibl y bydd yn rhoi canwla bach (tiwb bach plastig) yng nghefn eich llaw neu eich braich y caiff y moddion tawelu ei roi i chi trwyddo nes ymlaen. Gan y byddwch yn cael eich tawelu, ni chaniateir i chi yrru na defnyddio trafnidiaeth gyhoeddus felly mae'n rhaid i chi drefnu bod aelod o'ch teulu neu ffrind yn eich casglu. Bydd angen i chi roi ei r(h)if ffôn i'r nyrs fel y gall gysylltu ag ef/hi pan fyddwch yn barod i gael eich rhyddhau.

Cewch chi asesiad meddygol byr pan fydd nyrs endosgopi cymwysedig yn gofyn rhai cwestiynau i chi ynglŷn â'ch cyflwr meddygol ac unrhyw lawdriniaeth neu salwch rydych chi wedi'u cael, er mwyn cadarnhau eich bod yn ffit i gael yr ymchwiliad. Caiff eich pwysau gwaed a chyflymder eich calon eu cofnodi ac os ydych yn ddiabetig, cofnodir lefel y glwcos yn eich gwaed hefyd. Os ydych yn dioddef gan broblemau anadlu, cymerir cofnod o'ch lefelau ocsigen.

Os nad ydych wedi gwneud hynny eisoes, ac rydych yn fodlon symud ymlaen, gofynnir i chi lofnodi eich ffurflen gydsynio ar y pwynt hwn.

Moddion Tawelu Mewnwythiennol

Caiff y moddion tawelu a chyffur lladd poen ei roi i mewn i wythïen yn eich llaw neu eich braich a fydd yn peri i chi fod ychydig yn gysglyd ac ymlacio ond ni fyddwch yn anymwybodol. Byddwch mewn cyflwr o'r enw tawelu cydweithredol. Ystyr hwn yw, er eich bod yn gysglyd, byddwch yn clywed yr hyn a ddywedir wrthych o hyd ac felly byddwch yn gallu dilyn cyfarwyddiadau syml yn ystod yr ymchwiliad. Mae cael tawelydd yn golygu ei bod yn annhebygol y byddwch yn cofio unrhyw beth am yr archwiliad.

Tra rydych wedi eich tawelu, byddwn yn monitro eich anadlu a chyflymder eich calon fel y caiff newidiadau eu nodi a'u trin yn briodol. Am y rheswm hwn cewch eich cysylltu trwy brofiedydd ar eich bys i ocsifesurydd pwls sy'n mesur eich lefelau ocsigen a chyflymder eich calon yn ystod y weithdrefn. Mae'n bosibl hefyd y caiff eich pwysau gwaed ei gofnodi.

Sylwer, gan eich bod wedi cael eich tawelu mae'n rhaid i chi beidio â gyrru, yfed alcohol, gweithio gyda pheiriannau trwm neu lofnodi unrhyw ddogfennau sy'n rhwymo yn ôl y gyfraith am 24 awr ar ôl y weithdrefn a bydd angen i rywun eich hebrwng adref.

Yr ymchwiliad colonosgopi

Yn eich tro cewch eich hebrwng i'r ystafell weithdrefn lle y bydd yn endosgopydd a'r nyrsys yn cyflwyno eu hunain i chi a bydd gennych gyfle i ofyn unrhyw gwestiynau terfynol. Bydd y nyrs sy'n gofalu amdanoch yn gofyn i chi orwedd ar eich ochr chwith. Yna bydd yn rhoi'r profiedydd monitro ocsigen ar eich bys. Caiff y cyffuriau tawelu eu rhoi i mewn i ganwla (tiwb) yn eich gwythien.

Mae'r colonosgopi yn golygu manwfro'r colonosgop o gwmpas drwy hyd eich coluddyn mawr. Mae'r coluddyn yn naturiol yn cynnwys ambell dro ac mae'n bosibl bydd symud o gwmpas y rhain yn anghyfforddus am beth amser ond bydd y moddion tawelu a lladd poen yn lleihau unrhyw anghysur. Caiff awyr ei basio'n ysgafn i mewn i'r coluddyn yn ystod yr ymchwiliad er mwyn hwyluso hynt y colonosgop. Yn ystod y weithdrefn, mae'n bosibl y caiff samplau eu cymryd o leinin eich coluddyn i'w dadansoddi yn ein labordai. Caiff y rhain eu cadw.

Risgiau'r weithdrefn

Ystyrir bod endosgopi gastroberfeddol is yn ymchwiliad mewnlifol ac oherwydd hynny ceir posibilrwydd o gymhlethdodau cysylltiedig. Mae'r rhain yn digwydd yn eithriadol o anaml; byddem yn dymuno tynnu eich sylw atynt ac felly gyda'r wybodaeth hon gallwch wneud eich penderfyniad. Bydd y meddyg a ofynnodd am y prawf wedi ystyried hyn. Mae'n rhaid i'r risgiau gael eu cymharu â'r budd o wneud yr ymchwiliad. Gall y risgiau fod yn gysylltiedig â'r weithdrefn ei hun ac â'r moddion tawelu a pharatoi'r coluddyn ymlaen llaw.

Y weithdrefn endosgopig

Mae'r prif risgiau yn gysylltiedig â difrod mecanyddol.

- Tyllu (risg o tua 1 ar gyfer pob 1,000 o ymchwiliadau) neu rwygo leinin y coluddyn. Bron pob tro bydd angen llawdriniaeth i drwsio'r twll. Mae'r risg o dyllu yn uwch wrth dynnu polypau.

- Mae'n bosibl y bydd gwaedu ar safle biopsi neu dynnu polypau (risg o tua 1 ar gyfer pob 100-200 o ymchwiliadau lle y perfformir hyn). Mae gwaedu o'r fath yn nodweddiadol i raddau bychain, a bydd o bosibl naill ai'n stopio ar ei ben ei hun neu os na fydd yn gwneud felly, caiff ei reoli trwy serio neu drin gyda phigiad.

Tawelu

Yn achlysurol, gall tawelu achosi problemau gydag anadlu, cyflymder y galon a phwysau gwaed. Os yw unrhyw un o'r problemau hyn yn digwydd, fel arfer maent yn fyrhoedlog. Mae monitro gofalus gan nyrs endosgopi gyda chymwysterau llawn yn sicrhau y gellir adnabod unrhyw broblemau posibl a'u trin yn gyflym. Mae'n bosibl y caiff cleifion hŷn a'r rhai sydd â phroblemau iechyd sylweddol (er enghraifft, pobl sydd ag anawsterau sylweddol wrth anadlu oherwydd brest wael) eu hasesu gan feddyg cyn cael y driniaeth.

Paratoi'r coluddyn

Dylid disgwyl y dolur rhydd ar ôl cymryd y paratoad ar gyfer y coluddyn.

Bydd rhai pobl yn cael profiad o gyfog, chwydu, chwyddo, anghysur yn yr abdomen, llid ar yr anws neu aflonyddwch wrth gysgu. Gall chwydu neu ddolur rhydd gormodol arwain at golli hylifau (dadhydradu), gyda phendro, pen tost a dryswch, felly gochelwch yn erbyn hyn trwy yfed digonedd o hylifau clir, o ddewis, dŵr.

Os yw'r problemau hyn yn parhau, peidiwch â chymryd ragor o foddion paratoi'r coluddyn. Mae pobl sy'n cymryd tabledi dŵr (diwretigion) mewn perygl uwch o'r moddion paratoi'r coluddion a dylent sicrhau eu bod yn parhau i yfed digon o hylifau.

Beth yw polyp?

Allwthiad o leinin y coluddyn yw polyp. Mae rhai polypau wedi'u hatodi wrth wal y coluddyn wrth goesyn, ac maent yn edrych fel madarchen, ac mae rhai eraill yn wastad heb goesyn. Pan ddeuir o hyd i bolypau, fel arfer cânt eu tynnu neu eu samplo gan yr endosgopydd oherwydd mae'n bosibl y byddant yn tyfu ac yn achosi problemau'n ddiweddarach. Fel arfer mae polypau gwastad ychydig yn anos eu tynnu.

Polypectomi

Caiff polyp ei dynnu mewn un o ddwy ffordd, mae'r ddwy yn defnyddio cerrynt trydanol o'r enw trydwymo. Ar gyfer polypau mawr, rhoddir tant (dolen weiar) o gwmpas y polyp, ac wedyn rhoddi cerrynt amledd uchel trwyddo a thynnir y polyp. Gellir tynnu polypau gwastad (heb goesyn) gan weithdrefn o'r enw EMR (Endoscopic Mucosal Resection). Mae hyn yn cynnwys chwistrellu leinin y coluddyn o amgylch y polyp gwastad. Mae hyn yn codi'r ardal ac yn galluogi'r ddolen weiar i gipio'r polyp. Ar gyfer polypau llai, defnyddir gefell biopsi (gefel cwpan). Mae'r rhain yn dal y polyp tra bod yn trydwymo yn cael ei wneud, gan ddinistrio'r polyp.

Ar ôl y weithdrefn

Caniateir i chi orffwys cyhyd ag y bo angen. Caiff eich pwysau gwaed a chyflymder eich calon eu cofnodi ac os ydych yn ddiabetig, monitrir lefel y glwcos yn eich gwaed. Os oes gennych anawsterau anadlu sylfaenol neu os bu eich lefelau ocsigen yn isel yn ystod y weithdrefn, byddwn yn parhau i fonitro eich anadlu. Pan fyddwch wedi gwella ar ôl effeithiau cychwynnol y moddion tawelu (sydd fel arfer yn cymryd rhwng 30 a 60 munud), cewch gynnig diod boeth a bisgedi.

Cyn i chi adael yr adran, bydd y nyrs neu'r endosgopydd yn trafod y darganfyddiadau ac unrhyw feddyginiaeth neu ymchwiliadau pellach mae eu hangen. Bydd ef neu hi hefyd yn rhoi gwybod i chi a oes angen rhagor o apwyntiadau arnoch.

Mae'n bosibl y bydd y moddion tawelu yn cael effaith dros dro ar eich cof, felly mae'n syniad da bod ag aelod o'ch teulu neu ffrind gyda chi pan roddir y wybodaeth hon i chi er ei bod yn bosibl y rhoddir adroddiad ysgrifenedig byr i chi. Oherwydd i chi gael moddion tawelu, bydd y cyffur yn aros yn eich system gwaed am tua 24 awr ac mae'n bosibl y byddwch yn teimlo'n gysglyd nes ymlaen, a bydd eich cof yn pallu'n ysbeidiol. Os ydych chi'n byw ar eich pen eich hun, trefnwch bod rhywun yn aros gyda chi, neu, os yw'n bosibl, trefnwch aros gyda'ch teulu neu ffrind am o leiaf 24 awr.

Os yw'r person a fydd yn eich casglu yn gadael yr adran, bydd y staff nyrsio yn ei ffonio pan fyddwch yn barod i gael eich rhyddhau.

Pwyntiau Cyffredinol i'w cofio

Ein nod yw i chi gael eich gweld a'ch ymchwilio cyn gynted ag y bo modd ar ôl i chi gyrraedd. Fodd bynnag, mae'r adran yn brysur iawn ac mae'n bosibl y caiff eich ymchwiliad ei oedi. Os oes achosion, yn amlwg rhoddir blaenoriaeth i'r cleifion hyn dros yr achosion llai brys.

Ni all yr ysbyty gymryd unrhyw gyfrifoldeb a gollir neu ddifrod i eiddo personol yn ystod eich cyfnod yn yr adeilad hwn.

Os na allwch gadw eich apwyntiad, rhowch wybod i'r adran endosgopi cyn gynted ag y bo modd.

Oherwydd y byddwch yn cael moddion tawelu, trefnwch fod rhywun yn eich casglu.

- Dewch â rhestr o'ch meddyginiaethau presennol.
- Dewch â newid dillad, trowsus tracwisg, pajamas a/neu gŵn llofft.

Diet ffibr isel

Ffibr yw'r rhan na ellir ei dreulio mewn grawnfwydydd, ffrwythau a llysiau. **Dechreuwch ddiet ffibr isel ddeuddydd cyn eich archwiliad.**

Bwydydd a ganiateir

Cig oen, cig eidion, porc coch a thyner, twrci, ofal, bacwn, ham coch, pysgod, pwdin Efrog, crempog; saws bara; cawl clir a phiwrî; tatws (heb eu crwyn), wedi'u berwi a'u stwnsio; mwtrin tomato (dim crwyn na hadau); sudd ffrwythau (os gallwch ei oddef); crwst wedi'i wneud â blawd gwyn, bara gwyn, blawd gwyn, creision yd, creision reis, bisgedi llyfn eisin, e.e. Marie, Osborne; sbageti a phasta; reis gwyn, creision; surop egroes, Ribena; siwgr neu glwcos mewn meintiau bach; losin wedi'u berwi, taffi; siocled plaen neu laeth; teisen Berffro, craceri, bisgedi dŵr, teisen sbwng, teisen Madeira; hufen iâ, lolis iâ, iogwrt plaen neu â blas; marmalêd jeli; mêl, surop; te a choffi (heb laeth) a diodydd pefriog.

Bwydydd i'w hosgoi

Bara cyflawn, bara gwenith, bara graneri, blawd cyflawn; bisgedi bran, bisgedi cnau coco; pob grawnfwyd sy'n cynnwys bran neu wenith cyflawn, e.e. shredded wheat, creision bran, gronynnau bran; bisgedi digestive; Ryvita, Vita Wheat, teisennau ceirch, ayyb.

Hylifau nas caniateir

Diodydd neu gawl wedi'u tewhau gyda blawd neu ddeunyddiau tewhau eraill.

Cyfarwyddiadau Rhyddhau ar ôl Colonosgopi

Pan fydd eich nyrs yn teimlo eich bod wedi gwella'n ddigonol bydd yn eich rhyddhau o'r uned i ofal diogel eich perthynas/ffrind.

Mae'n bosibl y byddwch yn teimlo eich bod wedi chwyddo oherwydd yr awyr a ddaeth i mewn trwy'r sgôp.

Mae'n bosibl y byddwch yn teimlo rhywfaint o anghysur yn eich abdomen oherwydd y gormodedd o wynt neu mae'n bosibl y byddwch yn pasio olion gwaed o'ch anws ar ôl yr archwiliad hwn. Dylai hyn setlo o fewn ychydig oriau.

Os cewch symptomau eraill fel chwydu neu boen sy'n gwaethygu, cysylltwch â'r Uned Endosgopi ar:- 01633 – 234225 rhwng 08:00 a 17:00, eich meddyg teulu neu ar ôl 6.30 pm, y tîm allan o oriau ar 01633 744285

Os ydych chi wedi cael moddion tawelu mae'n rhaid i chi ddilyn y cyfarwyddiadau hyn am 24 awr ar ôl eich gweithdrefn

- Peidiwch ag yfed alcohol nac ysmygu
- Peidiwch â gyrru unrhyw ffurf ar drafnidiaeth neu weithio peiriannau
- Peidiwch â llofnodi unrhyw ddogfennau cyfreithiol
- Peidiwch â chymryd unrhyw gyffuriau heblaw am y rhai a ragnodwyd i chi
- **Bydd angen rhywun i aros gyda chi dros nos**
- Cadwch at unrhyw gyngor wrth ryddhau a roddir i chi gan y staff nyrsio neu feddygol.
- Cewch chi fwyta ac yfed fel arfer ar ôl y weithdrefn.
- Dylech chi orffwys dros nos ac os byddwch yn teimlo'n ddigon da dylech chi allu dychwelyd i'r gwaith y diwrnod wedyn ond ni ddylech yrru.

**"Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg /
This document is available in English".**